

Gebrek aan zelfkennis

MUZIEK

Vara-matinee. Programma: premières van Tsoupaki, Hamburg, Altena, Van Roosendael en Van Vlijmen. Gehoord 17 april. Concertgebouw (kleine zaal), Amsterdam. Uitzending: 23 april op Radio 4 (20.02 uur)

door ERIK VOERMANS

Veel mensen denken dat niemand een muziekstuk zo goed kent als de componist zelf. In puur technische zin is dat ongetwijfeld vaak ook zo. Maar als het er op aankomt hoe het stuk zal overkomen, slaat de maker soms de plank mis en kan er een enorme kloof gapen tussen 'bedoelingen' en 'klinkende realiteit', geheel overeenkomstig de speculatieve term die componeren nu eenmaal in zich heeft.

Programmatoelichtingen met informatie van de componist zelf zijn in dat opzicht zeer interessant. Wie die toelichtingen toetst aan de uitvoeringen, komt soms voor verrassingen te staan. Ook bij de premières van Nederlandse stukken, zaterdagmiddag tijdens de Vara-matinee, kon dit opnieuw worden vastgesteld.

De Griekse ex-leerlinge van Louis Andriessen bij voorbeeld, Calliope Tsoupaki, schreef met *Orphic Fields* voor fluit, twee piano's en twee harpen een landschapsevocatie, waarbij zij, zo lazen wij, een romantisch klankbeeld nadrukkelijk zocht te vermijden. Maar na beluistering van het wel erg ulevelleerige resultaat

(weke arpeggio's, veelal lange lyrische tonen van de fluit in een kleurrijk, welluidend idioom) was onmiskenbaar het tegendeel het geval.

Hetzelfde ensemble, bestaande uit het pianoduo Wyneke Jordans en Leo van Doeselaar, Eleonora Pameijer (fluit), Jet Sprenkels en Ernestine Stoop (beiden op harp), speelde vervolgens een door Jeff Hamburg om onduidelijke redenen vervaardigde bewerking van Debussy's *Prélude à l'après-midi d'un faune*. Meer iets voor tussen de schuifdeuren dan voor de Vara-matinee.

Jan van Vlijmen beweerde met *Tombeau* een werk te hebben geschreven dat 'eerder Latijnse dan nordische invloeden' had. Maar deze ruim twintig minuten durende demonstratie van timbre-mogelijkheden op de cello bleek, zoals viel te verwachten, zo 'nordisch' als maar kon zijn: de Tweede Weense School bezien door de ogen van Luigi Nono bezien door de ogen van Van Vlijmen.

Tombeau werd magistraal gespeeld door cellist Thomas Demenga, die er ook niets aan kon doen dat de componist helaas veel te lang van stof was geweest.

Slagwerker Johan Faber schitterde in een gezellig trommelstuk van Maarten Altena, getiteld *Puls*, en het Raphael Kwartet deed zijn best in Jan Rocus van Roosendaels *Drone*. Beide composities waren precies wat hun titels beloofden. Componisten die zichzelf kennen, bestaan dus kennelijk toch.

Het Parool

Datum onbekend

bekentenismuziek van componist Luigi Nono

Concert: Raphael Kwartet, Thomas Demenga (cello), Johan Faber (slagwerk), Eleonore Pameijer (fluit), Jet Sprekels en Ernestine Stoop (harp) en pianoduo Wyneke Jordans en Leo van Doeselaar. Werken van Tsoupaki, Debussy-Hamburg, Van Vlijmen, Altena en Roosendael. Gehoord: 17/4 Kleine Zaal Concertgebouw, Amsterdam. Uitzending: Vara Radio 4 23/4 20.02 uur.

Door ERNST VERMEULEN

„Lelijk in de luier, een schoonheid in de sluier”, zo luidt een volkswijsheid, die ook van toepassing is op menig aanvankelijk afgeweerd kunstwerk. ‘La Revue du Temps Present’ publiceerde in 1909 een enquête onder de titel *Le Cas Debussy*, waarin Paul Flat schreef: „Een kunst die leeg is, koud en abstract, de meest dode sinds lange tijden”. Vooral Debussy's *Prélude à l'après-midi d'un faune* als initiator van een nieuwe stijl moest het ontgelden en dan te bedenken, dat we vandaag de dag niets zo mooi vinden als juist deze uiterst verleidelijke droom van de faun.

Helaas, de bewerking van Jeff Hamburg, die zaterdagmiddag werd uitgevoerd tijdens de Varamatinee in de Kleine Zaal van het Amsterdamse Concertgebouw, op een programma met liefst vijf premières, was in staat *Le Cas Debussy* weer in de herinnering op te roepen. Want deze zetting voor fluit, twee harpen en twee piano's klonk inderdaad leeg en koud, afgezien van de fraaie fluitsolo die schitterend strak werd geblazen door Eleonore Pameijer en voor deze gelegenheid zelfs werd doorgetrokken naar de orkesttutti. Niets bleef er over van de klankkleuren van de hoorns en andere orkestrale weelde, hoe genuanceerd Leo van Doeselaar ook trachtte te fraseren, daarbij geholpen door een opmerkelijk voortvarend tempo.

Voor precies dezelfde bezetting componeerde Calliope Tsoupaki *Orphic Fields*, plezierig om naar te luisteren, met weinig pretenties, maar met ook weinig afwisseling. Een kort en krachtig statement daarentegen leverde *Puls* van Maarten Altena, dat zich beperkte tot een karige set trommels: ruig en direct, een kolfje naar de hand van Johan Faber, op wiens lijf deze no-nonsense-muziek leek geschreven.

Op papier was die duidelijkheid er ook in Jan Rokus van Roosendael's gesegmenteerde *Drone* voor strijkkwartet (de titel verwijst naar de voortdurend aangehouden losse g-snaar), maar wat klank betreft leverde het toch een te weinig gedifferentieerd beeld op. Het is duidelijk dat Roosendael's muziek het vooral moet hebben van een kleurige instrumentatie.

Bleef over Jan van Vlijmen's

Tombeau 'Solo III' voor cellosolo in memoriam Rudi M. († 13-8-1991) en een maand later voltooid. Opgebouwd vanuit een ongrijpbaar *lontano, leggiero e misterioso*, een werk dat geheel buiten het kader van al die andere no nonsense-stukken viel: zeer traag en verstild, 23 minuten lang, met vijftien lange pauzes, waaronder een drietal van liefst vijf maten!

Het karakter van het Franse *Tombeau* mag dan eerder Latijns dan *nordisch* zijn, de onheilspellende tremoli in de laagte die plotseling afkappen en de ook al plotselinge crescendi op een toon, voeren een onderhuidse spanning van puur expressionisme op. Elementaire muziek zoals ook blijkt uit kale kwinten en kwarten samenklanken, die in zijn stokkende kwaliteit soms herinnert aan de late werken van Luigi Nono, gedacht als een doorlopende variatierееks, met weliswaar ook een variatie in een snelle twaalfzestiende maat, maar met als eindindruk toch een eindeloos trieste bekentenismuziek, moeilijk toegankelijk en hoogst tegendraads.

Hoogst tegendraadse
betekenismuziek van
componist Luigi Nono

NRC Handelsblad
Datum onbekend